

Projekt Społeczeństwo Obywatelskie wobec Brexitu: *Informacje*

TWOJE PRAWA: PRZEWODNIK INFORMACYJNY DLA OBYWATELI PAŃSTW EOG/UE W SZKOCJI

Niniejszy przewodnik zawiera informacje na temat tego, jak, według naszej wiedzy, prawa obywateli państw należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego / Unii Europejskiej (EOG/UE) zamieszkałych w Szkocji zmieniają się z chwilą opuszczenia Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię (Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej).

Wiele złożonych zagadnień związanych z brexitem wciąż jest przedmiotem dopracowywania i uzgodnień, jednak, jak stwierdziliśmy na podstawie naszej współpracy z organizacjami działającymi na rzecz społeczeństwa obywatelskiego na całym obszarze Szkocji, jego wpływ na prawa obywateli EOG/UE jest powodem zaniepokojenia i niepewności. Z całą pewnością opuszczenie Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię oznaczać będzie zasadniczą zmianę, jeżeli chodzi o prawa obywateli krajów EOG/UE dotyczące zamieszkiwania lub wykonywania pracy na terytorium tego kraju.

Niniejszy przewodnik został opracowany przez Projekt Społeczeństwo Obywatelskie wobec Brexitu (Civil Society Brexit Project) oraz JustRight Scotland. Projekt Społeczeństwo Obywatelskie wobec Brexitu jest wspólnym przedsięwzięciem Human Rights Consortium Scotland (Konsorcjum na Rzecz Praw Człowieka Szkocja) oraz SULNE - Sieci Prawniczej Uniwersytetów Szkockich na Europę, założonej przez Legal Education Foundation (Fundacja na rzecz Edukacji Prawniczej). Projekt dostarcza szkockim organizacjom działającym na rzecz społeczeństwa obywatelskiego fachowych informacji i porad na temat brexitu i jego skutków. JustRight Scotland jest organizacją praw człowieka, wykorzystującą system prawny jako narzędzie wprowadzania sprawiedliwości społecznej. JustRight Scotland oferuje obywatelom EOG/UE porady prawne i informacje dotyczące ich praw w Wielkiej Brytanii.

Dla kogo przeznaczony jest przewodnik?

Niniejszy przewodnik zawiera informacje na temat praw przysługujących obywatelom państw należących do EOG/UE i ich rodzinom, zamieszkałym w Wielkiej Brytanii.

Dotyczy to:

- Obywateli państw należących do **Unii Europejskiej (UE)**: Austrii, Belgii, Bułgarii, Chorwacji, Republiki Cypru, Republiki Czeskiej, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Malty, Niemiec, Polski,

Portugali, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Szwecji, Węgier oraz Włoch.

- Obywatele **Republiki Irlandii** korzystają z prawa pobytu na terenie Wielkiej Brytanii, niewynikającego z prawodawstwa UE, a co za tym idzie, na które brexit nie będzie miał wpływu. Należy jednak zaznaczyć, iż brexit będzie miał wpływ na prawa członków ich rodzin, którzy nie posiadają obywatelstwa irlandzkiego, w zakresie pobytu w lub przyjazdu do Wielkiej Brytanii.

- Obywateli państw należących do **Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)** (Islandii, Liechtensteinu, Norwegii) oraz **Szwajcarii**. Rząd Wielkiej Brytanii prowadził z rządami czterech wymienionych powyżej krajów osobne negocjacje, których celem było rozszerzenie na obywateli tych państw zamieszkujących na terytorium Wielkiej Brytanii tych samych praw i ochrony, jakie przysługują obywatelom Unii Europejskiej.

Jakie dziedziny obejmuje niniejszy przewodnik?

Przewodnik jest zbiorem informacji obejmujących:

1. Prawo pobytu
1. Prawo do wykonywania pracy
2. Prawo do świadczeń, mieszkania i innych form wsparcia socjalnego
3. Prawo do opieki zdrowotnej
4. Prawo do udziału w wyborach
5. Prawo do edukacji

Każda z części opisuje:

- Prawa przysługujące obywatelom państw EOG/UE obecnie (do 28 marca 2019 r.)
- Prawa przysługujące obywatelom państw należących do EOG/UE w okresie przejściowym brexitu (od 29 marca 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.)
- Prawa obywateli EOG/UE po upływie okresu przejściowego (po 1 stycznia 2021 r.)
- Gdzie mogą dowiedzieć się więcej o swoich prawach?

Niniejszy przewodnik oraz podobne materiały informacyjne są dostępne do pobrania na stronie www.civilsocietybrexit.scot

Sporządzone zostały również tłumaczenia na inne najważniejsze języki europejskie. Informacje na temat poszczególnych wersji językowych można uzyskać pod adresem e-mailowym civilsocietybrexitscot@gmail.com

Gdzie znajdę więcej informacji i porad?

Pamiętaj, że celem niniejszego przewodnika jest dostarczenie Ci informacji na temat praw, które przysługują Ci jako obywatelowi EOG/UE przebywającemu na terenie Szkocji, ale **nie stanowi on porady w sensie prawnym**. Jeżeli będziesz potrzebować porady prawnej w jakiejś konkretnej kwestii, zapoznaj się z materiałami, które umieściliśmy w rozdziale „Gdzie mogę znaleźć więcej informacji?”

Projekt „Społeczeństwo Obywatelskie Wobec Brexitu” prowadzi warsztaty na temat praw obywateli państw EOG/UE i może udzielać różnym organizacjom kompetentnych informacji lub porad dotyczących różnych aspektów brexitu. Szczegółowe informacje znaleźć można na stronie www.civilsocietybrexit.scot lub wysyłając wiadomość mejlową na adres civilsocietybrexitscot@gmail.com.

Marzec 2019 r.

Jakie prawa przysługują mi obecnie (do 28 marca 2019 r.)?

Tobie i członkom Twojej rodziny przysługuje prawo do:

- Zamieszkiwania na terytorium Wielkiej Brytanii przez okres początkowy nie dłuższy niż trzy miesiące
- Przedłużenia okresu zamieszkiwania na terytorium Wielkiej Brytanii, jeżeli jesteś „osobą kwalifikującą się”, korzystającą z uprawnień określonych w traktatach Unii Europejskiej
- Ubiegania się o pozwolenie na „pobyt stały” (permanent residence/PR), po okresie zamieszkiwania na terytorium Wielkiej Brytanii nieprzerwanie przez okres 5 lat
- Otrzymania brytyjskiego obywatelstwa, po upływie okresu korzystania z pozwolenia na pobyt stały, trwającego co najmniej 1 rok

Co znaczy być „osobą kwalifikującą się”, korzystającą z uprawnień określonych w traktatach Unii Europejskiej?

Oznacza to, że jesteś:

- osobą poszukującą pracy
- pracownikiem bądź osobą samozatrudnioną
- studentem/-ką (posiadającym/-ą ubezpieczenie zdrowotne w pełnym zakresie)
- osobą posiadającą własne środki utrzymania (oraz ubezpieczenie zdrowotne w pełnym zakresie)

Co to jest ubezpieczenie zdrowotne w pełnym zakresie?

Rząd brytyjski oświadczył, iż studenci oraz osoby posiadające własne środki utrzymania, aby zostać

uznanymi za "osoby kwalifikujące się", muszą wykazać się posiadaniem ubezpieczenia zdrowotnego w pełnym zakresie.

•**Posiadaniem 'ubezpieczenia zdrowotnego w pełnym zakresie'** można się wykazać, przedstawiając jeden z poniższych dokumentów:

- Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ)
- prywatne ubezpieczenie medyczne, pokrywające koszt większości świadczeń medycznych w Wielkiej Brytanii
- inny dowód stwierdzający istnienie bezpośredniego porozumienia pomiędzy Twoim krajem i Wielką Brytanią, na podstawie którego pokryte zostaną koszty Twojej opieki zdrowotnej na terytorium Wielkiej Brytanii.

Ponieważ zdaniem Komisji Europejskiej powyższy wymóg stanowi naruszenie prawa unijnego, wszczęła ona wobec Wielkiej Brytanii postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego. Fakt ten może jednak nie mieć już znaczenia, ponieważ rząd Wielkiej Brytanii stwierdził, iż zgodnie z Programem Osiedleńczym dla UE (EU Settlement Scheme) (patrz poniżej), dowód posiadania ubezpieczenia zdrowotnego w pełnym zakresie nie będzie wymagany.

Kto, według prawa unijnego, jest Twoim „członkiem rodziny”?

Zgodnie z prawem Unii Europejskiej, do „członków rodziny” zaliczani są:

- mąż, żona lub partner cywilny
- partner/-ka w związku nieślubnym, który/-a może przedstawić kartę pobytu jako dowód Waszego związku
- dzieci, wnuki i prawnuki, do 21 roku życia
- dzieci, które ukończyły 21 rok życia i pozostają na Twoim utrzymaniu

- pozostający na Twoim utrzymaniu rodzice, dziadkowie i pradiadkowie
- inni krewni pozostający na Twoim utrzymaniu, którzy mogą przedstawić kartę pobytu jako dowód Waszego pokrewieństwa

W przypadku studentów jako „osób kwalifikujących się”, do „członków rodziny” zalicza się jedynie współmałżonka/partnera cywilnego oraz pozostające na utrzymaniu dzieci.

Jakie będę mieć prawa w trakcie okresu przejściowego (od 29 marca 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.)?

- Wielka Brytania oraz Unia Europejska zgodziły się co do zasady, że w czasie trwania okresu przejściowego brexitu, prawa obywateli państw EOG/UE pozostaną niezmiennione.
- Uzgodniono również zasadę, iż obywatele tych państw, przybywający do Wielkiej Brytanii w tym okresie, korzystać będą z takich samych praw, jak osoby, które przybyły przed brexitem.
- Należy jednak zaznaczyć, iż okres przejściowy obowiązywać będzie tylko w przypadku, gdy **umowa** o wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej zostanie ratyfikowana przez obydwie strony przed 29 marca 2019 r. Unia Europejska ratyfikowała tę umowę, natomiast nie ratyfikował jej parlament brytyjski.
- Rząd Wielkiej Brytanii zaproponował nową metodę określania prawa pobytu dla obywateli państw EOG/UE, zwaną **Programem Osiedleńczym dla UE** (EU Settlement Scheme). Program ten będzie realizowany niezależnie od tego, czy umowa o wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej zostanie ratyfikowana przez stronę brytyjską, czy nie, jednak w przypadku, gdy nie będzie ratyfikowana, termin zakończenia okresu, w którym trzeba zamieszkiwać na terenie Wielkiej Brytanii, aby można było ubiegać się o objęcie programem, zostanie przesunięty z 31 grudnia 2020 r. na 29 marca 2019 r.

Na czy polega Program Osiedleńczy dla UE?

- Ty oraz członkowie Twojej rodziny, zamieszkujący na terenie Wielkiej Brytanii w trakcie okresu przejściowego brexitu (od 30 marca 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.) muszą złożyć wniosek o przyznanie statusu:

- **Osoby osiedlonej** (w przypadku zamieszkiwania nieprzerwanie przez okres 5 lat), albo
- **Osoby wstępnie uznanej za osiedloną** (w przypadku zamieszkiwania przez okres krótszy niż 5 lat)

- **Osoba osiedlona** posiada przyznane na stałe prawo do dalszego zamieszkiwania na terytorium Wielkiej Brytanii po zakończeniu okresu przejściowego brexitu - również w przypadku osoby niebędącej „osobą kwalifikującą się” ani członkiem rodziny „osoby kwalifikującej się”.
- **Osoba wstępnie uznana za osiedloną** posiada przyznane tymczasowo prawo do zamieszkiwania na terytorium Wielkiej Brytanii - przez okres do pięciu lat po zakończeniu okresu przejściowego. Po upływie 5-letniego okresu zamieszkiwania można będzie ubiegać się o przyznanie statusu osoby osiedlonej.
- Status osoby osiedlonej lub wstępnie uznanej za osiedloną oznacza posiadanie takich samych uprawnień do wykonywania pracy, studiowania oraz dostępu do usług publicznych i świadczeń, jak przed rozpoczęciem okresu przejściowego.¹
- Twój status zarejestrowany będzie w formie cyfrowej - nie otrzymasz żadnego dokumentu papierowego.
- Status członków Twojej rodziny niebędących obywatelami państw EOG/UE będzie poświadczony w formie karty pobytu z danymi biometrycznymi.

Czy muszę złożyć wniosek o objęcie mnie Programem Osiedleńczym dla UE?

- Tak - jeżeli chcesz pozostać w Wielkiej Brytanii po 31 grudnia 2020 r.
- Po tej dacie żadna inna forma pozwolenia na pobyt dla obywatela państwa należącego do EOG/UE nie będzie ważna.
- Będziesz musiał/-a złożyć taki wniosek nawet, jeżeli jesteś obywatelem/-ką państwa EOG/UE, a Twój współmałżonek - obywatelem brytyjskim.
- Jeżeli posiadasz pozwolenie na „pobyt stały”, będziesz musiał/-a złożyć wniosek, ale bez wnoszenia opłaty.
- Nie musisz składać wniosku w przypadku, gdy posiadasz bezterminowe pozwolenie na pobyt (Indefinite Leave to Remain) lub jesteś obywatelem/-ką irlandzkim/-ą, jednak członkowie Twojej rodziny spoza

Wielkiej Brytanii i Republiki Irlandii będą musieli taki wniosek złożyć.

1. Nie zostało dotychczas rozstrzygnięte, czy status osoby osiedlonej oznacza dostęp do świadczeń dla obywatela państwa EOG, który nie spełnił wymagań testu na określenie zwyczajowego miejsca zamieszkania (habitual residence). Gdy tylko będzie to jasne, zamieścimy stosowną informację na naszej stronie www.civilsocietybrexit.scot

W jaki sposób mogę starać się o status "osoby osiedlonej" w rozumieniu zapisów Programu Osiedleńczego dla UE?

- System składania wniosków o przyznanie statusu osoby osiedlonej zacznie działać w pełni od **30 marca 2019 r.** Od tej daty będzie można składać wnioski online - używając dowolnych urządzeń. Forma papierowa również będzie dopuszczalna, ale tylko w wyjątkowych przypadkach..
- Wniosek możesz złożyć samodzielnie lub też możesz skorzystać z pomocy organizacji zajmujących się udzielaniem informacji i porad prawnych na temat Programu Osiedleńczego dla UE. Poradnictwo imigracyjne podlega regulacjom ustawowym i może być w Szkocji prowadzone wyłącznie przez prawników („solicitor”, „advocate”) lub przez osobę posiadającą uprawnienia 1 stopnia (Level 1) wydane przez Urząd Imigracyjny (OISC).
- Będziesz musiał/-a udowodnić:
 - **Swoją tożsamość** (na przykład przez okazanie swojego paszportu, dowodu osobistego, biometrycznej karty pobytu lub pozwolenia na pobyt)
 - **Swój pobyt na terenie Wielkiej Brytanii nieprzerwanie przez określony czas** (na przykład przez podanie swojego numeru ubezpieczenia społecznego (National Insurance Number) i wyrażenie zgody na dostęp online do twojej kartoteki w Urzędzie Skarbowym i Celnym JKM (HM Revenue and Customs) oraz Wydziale Pracy i Świadczeń Społecznych (Department of Work and Pensions) lub przez dostarczenie dotatkowego potwierdzenia²⁾)
 - **Że nie jesteś osobą nieuprawnioną do ubiegania się o taki status** z takich przyczyn, jak:
 - Złożenie na wniosek fałszywych lub wprowadzających w błąd oświadczeń na temat swojej osoby,
 - Uprzednie skazanie przez sąd w sprawie karnej,
 - Uprzednie wydalenie lub deportacja z Wielkiej Brytanii,
 - Związki z organizacjami terrorystycznymi lub popełnienie zbrodni wojennych lub zbrodni ludobójstwa, lub też

- Stwarzanie zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego
- W przypadku wniosków o przyznanie statusu osoby osiedlonej, składanych po 29 marca 2019 r. (od 30 marca), nie jest pobierana opłata.
- Do wniosku należy dołączyć skan twarzy zdjęcie paszportowe. Członkowie Twojej rodziny niebędący obywatelami państw EOG/UE będą musieli zgłosić się osobiście w biurze przyjmującym wnioski, w celu złożenia odcisków palców - chyba że uczynili to już wcześniej.

Kiedy powinienem/-nam złożyć wniosek w ramach Programu Osiedleńczego dla UE?

- Wniosek o przyznanie statusu osoby osiedlonej należy złożyć z chwilą uzyskania wymaganego okresu „nieprzerwanego pobytu”, tzn. jeżeli zamieszkiwałeś/-aś na terenie Wielkiej Brytanii przez okres co najmniej 6 miesięcy w każdym z ostatnich pięciu lat.
- W przypadku braku możliwości wykazania się „nieprzerwanym pobytom” przed dniem 30 czerwca 2021 r., najpierw należy ubiegać się o przyznanie statusu osoby wstępnie uznanej za osiedloną.
- **Ostateczny termin składania wniosków to 30 czerwca 2021 r.**
- Członkowie rodziny obywatela UE powinni, jeśli to możliwe, składać swe wnioski równocześnie z nim.

Co będzie, jeżeli mój wniosek zostanie rozpatrzony negatywnie?

- Możesz złożyć wniosek o rewizję administracyjną wydanej decyzji. Opłata wymagana przy składaniu takiego wniosku wynosi 80 funtów.
- Możesz również ponawiać swój wniosek, dowolną ilość razy, przed 30 czerwca 2021 r., jednak każdorazowo przy składaniu wniosku wymagane będzie uiszczenie opłaty.
- Obecnie nie ma możliwości składania odwołania od decyzji odmawiającej przyznania statusu osoby osiedlonej.

2. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych udostępnia tutaj wykaz dokumentów, akceptowanych w celu poświadczenia nieprzerwanego pobytu: www.gov.uk/guidance/eu-settlement-scheme-evidence-of-uk-residence

Jakie będą moje prawa po upływie okresu przejściowego (po 1 stycznia 2021 r.)?

Jak wspomnieliśmy wcześniej, Program Osiedleńczy dla UE będzie otwarty do 30 czerwca 2021 r.

- Obywatele państw EOG/UE, którym przyznano status „osoby wstępnie uznanej za osiedloną” w okresie przejściowym, będą mogli ubiegać się o uznanie za „osobę osiedloną”, z chwilą spełnienia wymogu 5-letniego „nieprzerwanego pobytu” - także wtedy, jeśli to nastąpi po 30 czerwca 2021 r. Osoby posiadające status „osoby wstępnie uznanej za osiedloną”, starające się o zmianę statusu na „osobę osiedloną”, składając taki wniosek nie będą musiały uiszczać dodatkowej opłaty.
- Obywatele państw EOG/UE posiadający status „osoby osiedlonej” lub „osoby wstępnie uznanej za osiedloną” będą też mogli ubiegać się o to, by członkowie ich najbliższej rodziny (współmałżonek, partner cywilny, partner stały, dzieci lub wnuki pozostające na ich utrzymaniu, rodzice lub dziadkowie pozostający na ich utrzymaniu), mieszkający w innym kraju, mogli do nich dołączyć - pod warunkiem, że relacja taka istniała w dniu 31 grudnia 2020 r. i istnieje w czasie, kiedy dana osoba wyraża wolę przyjazdu do Wielkiej Brytanii. Członkowie najbliższej rodziny dołączający do obywateli państw należących do UE po 31 grudnia 2020 r. będą mogli złożyć wniosek o nadanie im statusu w ramach Programu Osiedleczego dla UE w ciągu trzech miesięcy od przybycia do Wielkiej Brytanii (lub do 30 czerwca 2021 r., w przypadku osób, które przybyły przed 1 kwietnia 2021 r.).
- Obywatele państw EOG/UE posiadający status „osoby osiedlonej” będą też zawsze mogli ubiegać się o to, aby ich dzieci mogły zamieszkać z nimi w Wielkiej Brytanii, nawet jeśli urodziły się one po 31 grudnia 2020 r.
- Rząd Wielkiej Brytanii opublikował w dniu 19 grudnia 2018 r. „białą księgę” na temat polityki imigracyjnej na czas po okresie przejściowym brexitu, która przewiduje

ograniczenie prawa obywateli państw EOG/UE oraz członków ich rodzin, przybywających po 1 stycznia 2021 r. do zamieszkiwania, wykonywania pracy, studiowania w, oraz przyjazdu do Wielkiej Brytanii i objęcie ich w pełnym zakresie procedurom imigracyjnym – analogicznym do stosowanych wobec osób spoza EOG/UE.

Gdzie mogę znaleźć więcej informacji?

- Więcej informacji na temat **polityki rządu brytyjskiego w zakresie praw obywateli państw EOG/UE oraz Programu Osiedleczego dla UE** znaleźć można tutaj:
<https://eucitizensrights.campaign.gov.uk>
- Więcej informacji na temat **polityki rządu szkockiego w odniesieniu do obywateli państw EOG/UE** zawartych jest tutaj:
<https://beta.gov.scot/policies/europe/eu-citizens/>
- Porad w zakresie przysługujących Tobie praw oraz na temat statusu osoby osiedlonej udziela organizacja **Citizens Advice Scotland**. Adres najbliższego oddziału tej organizacji znajdziesz tutaj:
<https://www.cas.org.uk/bureaux>
- **JustRight Scotland** udziela bezpłatnych, poufnych porad drugiego szczebla organizacjom udzielającym wsparcia obywatelom państw UE. Można się z nami kontaktować poprzez stronę internetową:
<http://justrightscotland.org.uk/our-work/scottish-refugee-migrant-centre/brexit-eu-citizens/>
lub dzwoniąc pod numer 0141 406 5350.
- Wykaz najważniejszych kwestii dotyczących statusu osoby osiedlonej można znaleźć na portalu 3million:
<https://www.the3million.org.uk/checklist>

Data ostatniej aktualizacji: marzec 2019 r.

Jakie prawa przysługują mi obecnie (do 28 marca 2019 r.)?

Na podstawie unijnego przepisu o swobodnym przepływie osób, towarów i usług, **przysługuje Ci prawo do wykonywania pracy na terenie Szkocji**. Obejmuje ono prawo do:

- Poszukiwania pracy
- Wykonywania pracy bez konieczności posiadania pozwolenia na pracę
- Samozatrudnienia bez konieczności posiadania pozwolenia na pracę
- Pozostawiania na terenie Wielkiej Brytanii również po zakończeniu okresu zatrudnienia - jako były pracownik³ lub emeryt⁴

Posiadasz także prawo do tego, by **być traktowanym/-ą na równi z pracownikami brytyjskimi, pod względem dostępu do zatrudnienia, warunków pracy oraz wszystkich pozostałych przywilejów socjalnych i podatkowych związanych z pracą** (na przykład, do świadczeń emerytalno-rentowych i innych).

Jakie będę mieć prawa w trakcie okresu przejściowego (od 29 marca 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.)?

- Wielka Brytania oraz Unia Europejska zgodziły się co do zasady, że w czasie trwania okresu przejściowego brexitu, prawa obywateli państw EOG/UE pozostaną niezmiennione.

- Uzgodniono również zasadę, iż obywatele tych państw, przybywający do Wielkiej Brytanii w tym okresie, korzystać będą z takich samych praw, jak osoby, które przybyły przed brexitem.
- **Oznacza to, że w okresie przejściowym brexitu będziesz posiadać takie same prawa do wykonywania pracy i do samozatrudnienia oraz będziesz podlegać takiej samej ochronie w zakresie równego traktowania, jak pracownicy brytyjscy.**
- Należy jednak zaznaczyć, iż okres przejściowy obowiązywać będzie tylko w przypadku, gdy **umowa** o wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej zostanie ratyfikowana przez obydwie strony przed 29 marca 2019 r.

Jakie będą moje prawa po upływie okresu przejściowego (po 1 stycznia 2021 r.)?

- Obywatelom państw EOG/UE, którzy uzyskali status „osoby osiedlonej” lub „osoby wstępnie uznanej za osiedloną” przysługiwać będą takie same prawa do pracy, jak obecnie oraz w trakcie okresu przejściowego.

3. Obywatel/-ka państwa EOG/UE, który/-a przestał/-a wykonywać pracę, uznawany/-a będzie nadal za pracownika, jeżeli jest czasowo niezdolny/-a do pracy w wyniku wypadku lub choroby, jest osobą bezrobotną nie z własnej woli (po uprzednim zatrudnieniu trwającym przez okres co najmniej 1 roku), rozpoczyna szkolenie zawodowe lub jest w zaawansowanej ciąży. Obywatel/-ka państwa EOG/UE, który/-a stał/-a się trwale niezdolny/-a do pracy (po uprzednim wykonywaniu pracy przez okres co najmniej 2 lat) lub który/-a stał/-a się trwale niezdolny/-a do pracy wskutek wypadku lub choroby zawodowej - co oznacza, iż będzie on/-a otrzymywać rentę wypłacaną przez instytucję brytyjską - może od razu starać się o wydanie mu/jej pozwolenia na „pobyt stały”.

3. Obywatele państw EOG/UE, którzy osiągnęli ustawowy wiek emerytalny i zakończyli aktywność zawodową, po okresie nieprzerwanego zamieszkiwania na terenie Wielkiej Brytanii przez okres 3 lat lub po okresie wykonywania pracy w tym kraju przez okres 1 roku, mogą od razu ubiegać się o „pobyt stały”.

- Rząd brytyjski nie opublikował jeszcze swojej polityki dotyczącej prawa obywateli EOG/UE do zatrudnienia po okresie przejściowym.
- Rząd Wielkiej Brytanii opublikował w dniu 19 grudnia 2018 r. „białą księgę” na temat polityki imigracyjnej na czas po okresie przejściowym brexitu, która przewiduje ograniczenie prawa obywateli państw EOG/UE oraz członków ich rodzin, przybywających po 1 stycznia 2021 r. do zamieszkiwania, wykonywania pracy, studiowania w, oraz przyjazdu do Wielkiej Brytanii i objęcie ich w pełnym zakresie procedurom imigracyjnym – analogicznym do stosowanych wobec osób spoza EOG/UE.
- Rząd Wielkiej Brytanii proponuje, aby obywatele państw EOG/UE przybywający do tego kraju po wskazanym powyżej terminie, otrzymywali automatycznie pozwolenie na pobyt (Leave to Remain). Osoby zamierzające pozostać dłużej będą mogły ubiegać się o przedłużenie pozwolenia na pobyt, uiszczając stosowną opłatę.

Gdzie mogę znaleźć więcej informacji?

- Zajrzyj na stronę organizacji **My World of Work**
<https://www.myworldofwork.co.uk/getting-job/your-rights-work>
- Więcej informacji na temat **polityki rządu brytyjskiego w zakresie praw obywateli państw EOG/UE oraz Programu Osiedleńczego dla UE** znaleźć można tutaj:
<https://eucitizensrights.campaign.gov.uk>
- Więcej informacji na temat **polityki rządu szkockiego w odniesieniu do obywateli państw EOG/UE** zawartych jest tutaj:
<https://beta.gov.scot/policies/europe/eu-citizens/>
- Materiały dotyczące statusu osób osiedlających się, **przygotowane przez rząd Wielkiej Brytanii dla przedsiębiorców** znaleźć można tutaj:
<https://www.gov.uk/government/publications/eu-settlement-scheme-employer-toolkit>

Data ostatniej aktualizacji: marzec 2019 r.

Jakie prawa przysługują mi obecnie (do 28 marca 2019 r.)?

Dostęp do świadczeń

- Twój dostęp do różnego rodzaju zasiłków i świadczeń - takich jak zasiłek dla osoby poszukującej pracy (Jobseeker's Allowance), zasiłek dla osób o niskich dochodach (Income Support), zasiłek dla osób, które nie mogą pracować z powodu złego stanu zdrowia (Employment Support Allowance), dodatek mieszkaniowy (Housing Benefit) oraz zasiłek powszechny (Universal Credit) - uzależniony będzie od tego, czy zaliczysz **test na określenie zwyczajowego miejsca zamieszkania (habitual residence)** wykazując, że:
 - Jesteś uprawniony/-a do zamieszkiwania na terytorium Wielkiej Brytanii oraz do ubiegania się o świadczenia i zasiłki (**prawo do pobytu** - patrz Część 1 na stronie www.hrcscotland.org/brexit) oraz
 - Masz zamiar zamieszkiwać na stałe na terenie Wielkiej Brytanii lub Republiki Irlandii (**zwyczajowe miejsce zamieszkania**)
- Jeżeli podstawą do wykazania Twojego prawa do pobytu na terenie Wielkiej Brytanii jest wykonywanie pracy, możesz zostać zobowiązany/-a do wykazania, że Twoje zarobki przekraczały „**minimalny próg dochodowy**” (poziom powyżej którego osoby zatrudnione opłacają składki na ubezpieczenie społeczne w kategorii 1.⁵).
- Jeżeli podstawą jest status osoby poszukującej pracy, wówczas do ubiegania się o pewne rodzaje świadczeń niezbędne jest zamieszkiwanie w Wielkiej Brytanii przez okres trzech miesięcy, aby można było wykazać się zwyczajowym miejscem zamieszkania.

Dostęp do zasobów mieszkaniowych

- Jeżeli posiadasz **prawo pobytu**, kwalifikujesz się do przydzielenia Tobie lokalu mieszkalnego oraz pomocy mającej na celu przeciwdziałanie bezdomności ze strony lokalnych władz.
- Osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością mogą składać wniosek o wsparcie z tego tytułu. Lokalne władze zobowiązane są do zapewnienia Tobie tymczasowego zakwaterowania i zbadania Twojej sytuacji, by rozstrzygnąć, czy muszą Ci zapewnić zakwaterowanie stałe.
- Powinieneś/-naś jednak partycypować w kosztach tymczasowego zakwaterowania, co może być utrudnione, jeżeli ze względu na brak pozytywnego wyniku testu dotyczącego zwyczajowego miejsca zamieszkania, nie będziesz jeszcze uprawniony/-a do dodatku mieszkaniowego.

Dostęp do wsparcia socjalnego

- Będziesz uprawniony/-a do innych form pomocy ze strony władz lokalnych, jeżeli:
 - Masz mniej niż 18 lat i jesteś samotny/-a lub zagrożony/-a (na przykład narażony/-a na doznanie krzywdy lub zagrożony/-a brakiem środków do życia)
 - Usamodzielniasz się lub wkrótce masz się usamodzielnąć
 - Masz pod swoją opieką inną osobę/inne osoby
 - Posiadasz dzieci i nie jesteś w stanie w należyty sposób zaspokoić ich potrzeb mieszkaniowych lub finansowych

5. „Minimalny próg dochodowy” wynosi obecnie 162 GBP/tydzień za okres 2018/19.

- Potrzebujesz dodatkowego wsparcia - w związku z niepełnosprawnością, stanem zdrowia psychicznego, wiekiem lub inną słabością
- Jesteś narażony/-a na skrzywdzenie lub wykorzystywanie

• Masz prawo zwrócić się o pomoc do lokalnych władz, bez względu na to, jaki status migracyjny posiadasz.

Lokalne władze mają obowiązek rozpatrzyć Twoją prośbę i, w razie potrzeby, dokonać oceny, czy muszą udzielić Ci pomocy i wsparcia.

- Należy jednak dodać, że po dokonaniu takiej oceny, decyzja o ewentualnym udzieleniu Tobie potrzebnej pomocy i wsparcia oraz o sposobach ich udzielenia może być uzależniona od tego, czy posiadasz **prawo pobytu**. Zobacz Rozdział 1: **Prawo pobytu**.

Szczegółowe informacje na temat prawa pobytu dostępne są na stronie www.hrcscotland.org/brexit

Jakie będę mieć prawa w trakcie okresu przejściowego (od 29 marca 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.)?

- Wielka Brytania oraz Unia Europejska zgodziły się co do zasady, że w czasie trwania okresu przejściowego brexitu, prawa obywateli państw EOG/UE pozostaną nie zmienione.
- Uzgodniono także, iż obywatele tych państw, przybywający do Wielkiej Brytanii w tym okresie, korzystać będą z takich samych praw, jak osoby, które przybyły przed brexitem.
- Należy jednak zaznaczyć, iż okres przejściowy obowiązywać będzie tylko w przypadku, gdy **umowa** o wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej zostanie ratyfikowana przez obydwie strony przed 29 marca 2019 r.

Jakie będą moje prawa po upływie okresu przejściowego (po 1 stycznia 2021 r.)?

- Rząd Wielkiej Brytanii nie opublikował jeszcze polityki dotyczącej dostępu obywateli państw EOG/UE

do świadczeń, zasobów mieszkaniowych i innych form wsparcia, na czas po okresie przejściowym brexitu.

- Niektóre kwestie, takie jak dostęp do zasobów mieszkaniowych, pozostają w kompetencji rządu szkockiego, natomiast inne, takie jak dostęp do podstawowych świadczeń, pozostają w kompetencji rządu Wielkiej Brytanii (Zjednoczonego Królestwa).
- Kluczowe obszary pomocy socjalnej, takie jak dostęp do wsparcia socjalnego dla dzieci i potrzebujących wsparcia dorosłych, przysługują wszystkim mieszkańcom Szkocji, niezależnie od tego, skąd przybyli.

Gdzie mogę znaleźć więcej informacji?

- Szczegółowe informacje na temat przysługujących Ci w Szkocji praw związanych z dostępem do zasobów mieszkaniowych, a także informacje o infolinii mieszkaniowej, znajdziesz na stronie organizacji **Shelter Scotland** tutaj: https://scotland.shelter.org.uk/get_advice
- Informacje na temat dostępu do świadczeń w Szkocji oraz informacje o infolinii, gdzie udzielane są porady na temat przysługującej pomocy socjalnej, znajdziesz na stronie organizacji **Child Poverty Action Group Scotland** tutaj: <http://www.cpag.org.uk/scotland/factsheets>
- Możesz skontaktować się z organizacją **Citizens Advice Scotland** - Twoje lokalne biuro poradnictwa możesz znaleźć tutaj: <https://www.cas.org.uk/bureaux>

Data ostatniej aktualizacji: marzec 2019 r.

Jakie prawa przysługują mi obecnie (do 28 marca 2019 r.)?

- **Każda osoba przebywająca na terenie Szkocji ma prawo do otrzymania bezpłatnej pomocy lekarskiej w przypadkach:**
 - pomocy szpitalnej w nagłych przypadkach (na oddziale pomocy doraźnej, oddziale powypadkowym lub w gabinecie drobnych urazów)
 - pomocy doraźnej w gabinecie lekarza ogólnego (General Practitioner/GP)
 - transportu sanitarnego w nagłych przypadkach
 - opieki medycznej w zakresie płciowości (planowanie rodziny)
 - leczenia niektórych chorób zakaźnych oraz zakażeń przenoszonych drogą płciową, w interesie zdrowia publicznego.
- **Każda osoba przebywająca w Szkocji dłużej niż 3 miesiące ma prawo zapisać się do lekarza ogólnego (GP).**
- Przy zapisywaniu się do lekarza ogólnego możesz zostać poproszony/-a o okazanie **Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ)**, ale nawet, jeśli nie posiadasz takiej karty, masz prawo zarejestrować się w Krajowej Służbie Zdrowia (NHS) i korzystać z opieki medycznej.
- Osoba przebywająca w Szkocji krócej niż 3 miesiące również ma prawo do opieki lekarskiej, lecz w charakterze osoby z „pobytem tymczasowym”.

- **Ty i członkowie Twojej rodziny możecie też korzystać bezpłatnie z opieki medycznej poza nagłymi przypadkami - podstawowej (lekarz ogólny) i wtórnej (szpitalnej) zapewnianej przez Krajową Służbę Zdrowia w Szkocji, pod warunkiem, że wykażesz się posiadaniem prawa pobytu.**
- **Aby członkowie Twojej rodziny spoza krajów EOG/UE mogli korzystać z bezpłatnej opieki medycznej, niezbędne może być wykazanie, że są oni uprawnieni, aby dołączyć do Ciebie w Szkocji, na przykład przez okazanie pozwolenia dla członka rodziny obywatela EOG (EEA family permit).⁶**

Jakie będę mieć prawa w trakcie okresu przejściowego (od 29 marca 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.)?

- Wielka Brytania oraz Unia Europejska zgodziły się co do zasady, że w czasie trwania okresu przejściowego brexitu, prawa obywateli państw EOG/UE pozostaną nie zmienione.
- Uzgodniono również zasadę, iż obywatele tych państw przybywający do Wielkiej Brytanii w tym okresie, korzystać będą z takich samych praw, jak osoby, które przybyły przed brexitem.
- Należy jednak zaznaczyć, iż okres przejściowy obowiązywać będzie tylko w przypadku, gdy **umowa o wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej zostanie ratyfikowana przez obydwie strony przed 29 marca 2019 r.**

Jakie będą moje prawa po upływie okresu przejściowego (po 1 stycznia 2021 r.)?

- Twoje prawa dotyczące korzystania ze świadczeń Krajowej Służby Zdrowia po okresie przejściowym nie zostały jeszcze określone. Będą one przedmiotem negocjacji prowadzonych pomiędzy Unią Europejską a Wielką Brytanią w okresie przejściowym.

Gdzie mogę znaleźć więcej informacji?

- **Informacje na temat opieki zdrowotnej i świadczeń medycznych uzyskać można dzwoniąc na infolinię Krajowej Służby Zdrowia (NHS): 0800 22 44 88 (telefon tekstowy 18001 0800 22 44 88;** infolinia dysponuje również tłumaczem). Infolinia czynna jest codziennie w godzinach od 8 do 22.
- **Możesz się także kontaktować z Biurem Poradnictwa i Wsparcia dla Pacjenta (Patient Advice & Support Service/PASS) w lokalnym biurze porad obywatelskich** (adres najbliższego biura znaleźć możesz na stronie www.cas.org.uk lub w książce telefonicznej). Biuro Poradnictwa i Wsparcia dla Pacjenta jest instytucją niezależną, udzielającą bezpłatnie i poufnie informacji, porad oraz wsparcia wszystkim osobom korzystającym ze świadczeń Krajowej Służby Zdrowia w Szkocji.

Data ostatniej aktualizacji: marzec 2019 r.

- **Nie będziesz mógł/mogła wybierać brytyjskich posłów do Parlamentu Europejskiego**, ponieważ Wielka Brytania już nie będzie mieć w nim swoich przedstawicieli.

Jakie prawa przysługują mi obecnie (do 28 marca 2019 r.)?

Jeżeli ukończyłeś/-aś 16 rok życia i mieszkasz w Szkocji, masz prawo do uczestniczenia w⁷:

- wyborach lokalnych, w których wybierani są przedstawiciele samorządu w Twoim okręgu
- wyborach do parlamentu szkockiego
- wyborach do Parlamentu Europejskiego

Nie możesz głosować w wyborach do parlamentu brytyjskiego, jeżeli nie jesteś obywatelem Wielkiej Brytanii, Republiki Irlandii, Cypru lub Malty.⁸

Jakie będę mieć prawa w trakcie okresu przejściowego (od 29 marca 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.)?

- **W dalszym ciągu będziesz uprawniony/-a do uczestniczenia w wyborach lokalnych oraz w wyborach do parlamentu szkockiego.**

- Abyś mógł/mogła wziąć udział w wyborach do Parlamentu Europejskiego w maju 2019 roku, powinieneś/-naś skontaktować się z komisją wyborczą w kraju EOG/UE, którego jesteś obywatelem/-ką.⁹

Jakie będą moje prawa po upływie okresu przejściowego (po 1 stycznia 2021 r.)?

Rząd szkocki ogłosił zamiar przedstawienia pod obrady na sesji parlamentarnej 2018/2019 projektu Ustawy o prawie wyborczym (Electoral Franchise Bill), chroniącej prawo obywateli Unii Europejskiej do uczestniczenia w wyborach.

7. <https://www.gov.uk/elections-in-the-uk>

7. <http://www.electoralcommission.org.uk/faq/voting-and-registration/who-is-eligible-to-vote-at-a-uk-general-election>

8. <https://www.gov.uk/elections-in-the-uk/european-parliament>

Gdzie mogę znaleźć więcej informacji?

Informacje na temat prawa do uczestniczenia w wyborach w Szkocji można uzyskać kontaktując się z **Komisją Wyborczą (Electoral Commission) w Szkocji**, telefonicznie pod numerem 0333 103 1928 lub pod adresem e-mailowym infoscotland@electoralcommission.org.uk. Można także zapoznać się z informacjami zamieszczonymi tutaj: <https://www.electoralcommission.org.uk/scotland>

Data ostatniej aktualizacji: marzec 2019 r.

Jakie prawa przysługują mi obecnie (do 28 marca 2019 r.)?

- **Każdemu dziecku w wieku szkolnym (zazwyczaj do 16 roku życia), zamieszkującemu na terytorium Szkocji, przysługuje prawo do bezpłatnej edukacji w zakresie szkoły podstawowej i średniej.**
- **Obywatele krajów EOG/UE posiadają także prawo do pobierania nauki i studiowania w Szkocji, jeżeli:**
 - uczęszczają do lub studiują w
 - uczęszczają do szkoły prywatnej
 - odbywają studia w uczelni publicznej lub finansowanej ze środków prywatnych
 - odbywają studia na uniwersytecie
 - odbywają szkolenie zawodowe, oraz
 - dysponują „wystarczającymi środkami”, pozwalającymi na pokrycie kosztów studiów i kosztów utrzymania oraz
 - posiadają „ubezpieczenie zdrowotne w pełnym zakresie”
- Trzeba jednak zaznaczyć, że nawet jeśli masz prawo do pobierania dalszej nauki lub kształcenia na wyższej uczelni, wpływ na Twoją decyzję może mieć to, czy zostaniesz zakwalifikowany/- a do „opłat krajowych” i wsparcia finansowego w formie kredytu studenckiego.
- **Aby zostać zakwalifikowanym/-ą do otrzymania kredytu studenckiego od Agencji Wsparcia Finansowego dla Studentów w Szkocji (Student Awards Agencu Scotland/SAAS), trzeba:**
 - Posiadać stałe miejsce zamieszkania (ordinary residence) na terytorium Unii Europejskiej w okresie trzech lat bezpośrednio poprzedzających rozpoczęcie studiów oraz
 - Być obywatelem państwa EOG/UE posiadającym stałe miejsce zamieszkania w Szkocji
- **Status „opłat krajowych” (zwolnienie z opłat za naukę), w przypadku pobierania wykształcenia przez osobę dorosłą (kształcenie uzupełniające) lub studiowania na wyższej uczelni, przyznawany jest obywatelom państw EOG/UE zamieszkałym na stałe na terytorium Unii Europejskiej przez okres trzech lat bezpośrednio poprzedzających rozpoczęcie studiów.**

Jakie będę mieć prawa w trakcie okresu przejściowego (od 29 marca 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.)?

- Wielka Brytania oraz Unia Europejska zgodziły się co do zasady, że w czasie trwania okresu przejściowego brexitu prawa obywateli państw EOG/UE pozostaną niezmienione.
- Uzgodniono także, iż obywatele tych państw, przybywający do Wielkiej Brytanii w tym okresie, korzystać będą z takich samych praw, jak osoby, które przybyły przed brexitem.
- Należy jednak zaznaczyć, iż okres przejściowy obowiązywać będzie tylko w przypadku, gdy umowa o wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej zostanie ratyfikowana przez obydwie strony przed 29 marca 2019 r.

11. Punkt 1, Ustawy o edukacji (Szkocja) z 1980 r. (Education (Scotland) Act 1980)

- **Rząd szkocki oznajmił, że obywatele krajów EOG/UE rozpoczynający studia wyższe pierwszego stopnia w Szkocji w latach 2018/19 oraz 2019/20, otrzymają status „opłat krajowych” (zwolnienie z opłat za kształcenie) na cały okres studiów.¹²**

Jakie będą moje prawa po upływie okresu przejściowego (po 1 stycznia 2021 r.)?

- Dzieci obywateli państw EOG/UE w wieku szkolnym zamieszkujące na terytorium Szkocji będą nadal objęte bezpłatną edukacją na poziomie szkoły podstawowej i średniej, jako że to uprawnienie nie jest uzależnione od statusu migracyjnego.
- Rząd brytyjski dotychczas nie opublikował swojej polityki w zakresie dostępu do kształcenia uzupełniającego i kształcenia w uczelniach wyższych dla obywateli państw EOG/UE po brexicie.
- Prawdopodobnie, prawo obywateli państw EOG/UE do przyjazdu do Szkocji w celu odbywania studiów po okresie przejściowym brexitu zostanie po tym okresie ograniczone. Oznacza to, iż może zostać wprowadzony wymóg posiadania wizy studenckiej, co wiązałoby się z udzielaniem pozwolenia na pobyt na ograniczony czas i pod pewnymi warunkami (takimi jak

ograniczenie możliwości podejmowania pracy oraz dostępu do świadczeń).

- Jak wspomniano powyżej, rząd szkocki oznajmił, iż będzie nadal wspierał obywateli państw EOG/UE odbywających studia wyższe pierwszego stopnia, nadając im status „opłat krajowych” (zwolnienie z opłat za kształcenie) na cały okres studiów. Rząd szkocki stwierdził także, iż będzie czynił starania, aby nadal zachęcać obywateli UE do studiowania w Szkocji.

Gdzie mogę znaleźć więcej informacji?

- Szkoły podstawowe i średnie: Citizens Advice Scotland
<https://www.citizensadvice.org.uk/scotland/family/education/school-and-pre-school-education-s/education-choices-from-5-to-16-s/>
- Kształcenie uzupełniające i szkolnictwo wyższe: UKCISA Scotland
<https://www.ukcisa.org.uk/Information--Advice/Fees-and-Money/Scotland-fee-status>
- Student Awards Agency for Scotland, Wskazówki w zakresie pobytu w Szkocji
<http://www.saas.gov.uk/forms/residence.pdf>

Data ostatniej aktualizacji: marzec 2019 r.

¹². <https://news.gov.scot/speeches-and-briefings/ministerial-statement-supporting-people-to-study-in-scotland>